

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Ростислава Георгиева Тодорова-Енчева
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”

относно дисертационен труд на тема
**„МУЗИКАТА В ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС
ПО РЕЛИГИЯ В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ”**

за присъждането на ОНС „доктор”
в професионално направление *2.4 Религия и Теология*

на **Елеонора Димитрова Асенова**

Обсъжданият научен труд стъпва върху възможностите на музикалното изкуство да оказва силно въздействие върху психиката, физиката и емоциите на човека, особено когато говорим за детския етап от неговото развитие. Основната идея на дисертанта е да използва музиката като средство за по-пряко приобщаване на децата в предучилищна възраст към истините на Православната вяра, като инструмент, чрез който по лесен и емоционален път техните души да се прилепят до Бога и да възприемат учебното съдържание по религия. Изследването е изградено върху личния опит на Елеонора Асенова като действащ учител по религия и по музика в детска градина, което подсилва неговата научно-практическа насоченост и приложимостта на неговите изводи.

Уводът на дисертацията (с. 5-13) представя всички нейни основни научни параметри: актуалност, работна хипотеза, предмет, обект и цел на изследването, поставените пред него задачи и използваните методи. Всички те позволяват да се добие една доста ясна представа за характера на дисертацията и посоката на нейните научни търсения. Все пак, трябва да се отбележи, че защитата на актуалността на научния проблем (с. 3-8) потъва между множеството цитирани мнения и пропуска ясно да заяви и дефинира съвременната необходимост от използването на музикалното изкуство в областта на религиозното образование в предучилищна възраст. По-добре и по-ясно това е направено в автореферата

(с. 4), където множеството цитати липсват. Хипотезата на изследването е, че децата развиват по-добър усет към вярата с помощта на музиката. Предмет на изследването е музиката в обучението по религия в предучилищна възраст. Обект на изследването е самото обучение по религия в предучилищна възраст (с. 8). Трябва да отбележа, че по пътя на формалната логика, обектът на научното изследване предхожда неговия предмет, както общото предхожда частното. Целта на дисертацията е да се изследват основните музикални дейности в контекста на предучилищното религиозно обучение, като за тази цел са формулирани амбициозните девет изследователски задачи (с. 8-9). Използвани са подходящ набор от аналитични и синтетични методи, както и емпирични експериментални методи (с. 9-10).

Първата глава на дисертацията (с. 14-84) е посветена на обучението по религия в предучилищна възраст и разглежда музикалните образци, използвани в религиозното обучение преди 1945 г. и тяхната връзка със съвременното обучение по религия в предучилищна възраст; особеностите на съвременното предучилищното образование и възпитание; както и интерактивните методи и средства използвани в обучението по религия в предучилищна възраст. Историческият преглед е подробен и детайлно коментира музикалните образци от миналия век. Струва ми се, че есенцията от написаното в раздела, описващ съвременната ситуация в предучилищното образование, е можело да се използва в подкрепа на актуалността на темата на изследването. Подробното изреждане на всички интерактивни методи и средства е донякъде изтощително за четене, особено от гледна точка на това, че не става ясно как всеки от тези инструменти се ползва в обучението по религия в предучилищна възраст, на което авторът се спира само в края на главата (с. 83-84). Четенето на текста се затруднява и от множеството цитати, които старателно и изчерпателно цитират мненията на специалистите, но пречат за формирането на впечатление за собственото мнение и принос на автора. Този малък дефект, обаче, е често срещан в първите дисертационни трудове и е породен от старанието на дисертанта да предаде всичко важно, което е забелязал в използваната от него библиография.

Втората глава на дисертацията е посветена на основните музикални дейности в обучението по религия в предучилищна възраст (с. 85-165). Тук Елеонора Асенова се спира върху физиологичните и психологични аспекти на религиозното и музикално образование в предучилищната възраст, върху възприемането, изпълнението и съчиняването на музика.

Авторът първо изяснява религиозното, а след това и музикалното развитие на децата в тази възраст. Изследва мястото на възприемането на музика в контекста на обучението по религия, съчиняването на музика и нейното изпълнение (в рамките на възрастовите възможности на децата). На определени места в тази част на изложението отново се забелязва дефектът с многото последователни цитати, за които вече споменах, но тук той е компенсиран от личните наблюдения на дисертанта като практикуващ учител по религия и музика – това е и най-важният принос в разглежданата глава.

Третата глава на дисертацията е посветена на практическото приложение на музиката в съвременното обучение по религия в предучилищна възраст (с. 166-240). Тя разглежда предпоставките за избора на музиката като помощен инструмент в обучението по религия в предучилищна възраст; коментира съдържанието на предучилищното обучение по религия с музикален елемент или включване на музикални дейности; както и анализира религиозната педагогическата ситуация с музикален елемент в практико-приложна среда. Тази част на изследването е най-ценната и най-важната, защото представя практическия опит на Елеонора Асенова и емпиричните данни, получени от нейните педагогически експерименти. Таблица 2 (с. 180-187) има научно-приложен характер и може да бъде използвана много успешно като помагало за педагозите. Същото се отнася до примерните разработки на педагогически ситуации – регулярни и с добавяне на музикален елемент (с. 192-240).

Заключението (с. 241-251) в сбит вид препотвърждава основната цел на изследването - да обедини религиозното съдържание и музикалните дейности в контекста на съвременното предучилищно възпитание и образование, представяйки ги в основната форма на педагогическото взаимодействие – религиозната педагогическа ситуация с музикален елемент. Дисертантът подчертава научно-практическата насоченост на изследването и обобщава изминатия път, изводите от извършената научната работа и есенцията на практическата работа на един високо квалифициран и опитен педагог с призвание. В края на заключителната част ясно се очертава приносният характер на дисертацията, макар авторът скромно да е формулирал два основни научни приноса на труда си: предоставяне на богата база за практическо приложение с описания, методически указания и авторско участие; и формулиране и изясняване на нови аспекти свързани с използването на музиката в съвременния образователен процес по религия (с. 308).

Малките несъвършенства, които се забелязват на различни места в текста, например пунктуационни или правописни грешки, емоционалност на изказа, неприсъщ за научните изследвания или зоните с множество последователни цитати, не могат да повредят цялостното много положително впечатление от дисертацията на Елеонора Асенова. Всеки млад учен изпитва подобни трудности в началото на своя изследователски път и ничия дисертацията за придобиване на ОНС „доктор“ не може да бъде считана за перфектна. Смятам, че голямото значение и важните последици от научната работа на Елеонора Асенова са в областта на практическата педагогическа дейност и касаят абсолютната приложимост на резултатите от нейните педагогически експерименти. Нещо повече, апробираните от нея средства и методи могат успешно да бъдат приложени и от други колеги, работещи в предучилищна степен и могат да доведат до качествени промени в обучението по религия в тази възрастова група, което е изключително ценно.

Авторефератът е структуриран в обем от 37 с. и представя достатъчно ясно съдържанието, основните моменти и приносния характер на изследването. В него са посочени публикациите на автора по темата на дисертацията, чийто брой отговаря на минималните държавни изисквания.

В заключение бих искала да заявя, че оценявам високо научно-приложния принос на представения дисертационен труд и гласувам с убедено „да“ за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на кандидата Елеонора Димитрова Асенова. Предлагам на останалите членове на уважаемото жури също да гласуват положително.

1 октомври 2023

Покров Богородичен

проф. д-р Ростислава Г. Годорова-Енчева